

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2022.2\(28\).267818](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2022.2(28).267818)

Стрільчук Людмила Василівна,

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
пр. Волі 13, м. Луцьк, 43025, Україна
тел.: +38 050 707 45 24
e-mail: Strilchuk.Lyudmila@vnu.edu.ua
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0700-6080>

ОСВІТНІ ТРАДИЦІЇ ЯК ФУНДАМЕНТ СВІТОГЛЯДНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Рец. на кн.: Синявська О.О. Історія освіти і науки в Україні : навч. посіб. / О.О. Синявська. – Одеса : Одес. нац. ун-т імені І.І. Мечникова. – 2022. – Ч. 1 : Традиції освіти та накопичення наукових знань у домодерний період. – 159 с.

Освітні традиції, як і традиції культурні та національні є тим фундаментом, на якому базуються усі духовні цінності, викристалізуються світогляд та ментальність народу. У формуванні ментальності українського народу, цивілізаційного образу Русі-України винятково важливе місце посідають освітні традиції започатковані з княжих часів із моменту створення Києво-Полянської, а відтак і Київської держави. Спадкоємцями закладених нею культурних та освітніх традицій стали Волинсько-Галицька держава і український сегмент Литовсько-Руської держави. Нову сторінку у еволюції освітніх традицій відкрила козацько-гетьманська доба, яка виросла, перефразовуючи слова Михайла Грушевського, із насіння, посіяного київськими та галицькими князями Володимиром, Ярославом, Романом, Данилом та ін., і набула якісно нових ознак.

Понад десять століть тривав складний, суперечливий, але прогресивно-поступальний процес формування та кристалізації освітніх та наукових традицій українців, а разом із цим зміцнення фундаменту української ідентичності. Саме цей прогресивно-поступальний процес формування освітянських традицій, еволюцію наукових знань унаочнює навчальний посібник Олени Синявської «Історія освіти і науки в Україні. Ч. 1: Традиції освіти та накопичення наукових знань у домодерний період»¹.

Рецензований навчальний посібник охоплює досить тривалий хронологічний відрізок і включає сім ключових історичних періодів у які відбувалося зародження та становлення освітніх традицій, накопичення наукових знань, запозичення кращого світового досвіду освітніх процесів. Авторка прослідковує освітні традиції від виникнення писемності у слов'ян та розвитку наукових знань у Київській Русі, характеризує стан освіти в українських землях у XIV–XVI століттях, прослідковує роль Острозької академії та Острозького літературно-наукового гуртка у освітньому просторі України, розкриває роль братських шкіл у розвитку освіти та науки, зупиняється на етапах розвитку та особливостях організації освітнього процесу у Києво-Могилянській академії та завершує організацією і розвитком освітніх процесів та науки у XVIII ст.

Структура навчального посібника є логічною, добре продуманою та цілком виправданою. Матеріал кожного із розділів багатий фактажем, із цікаво підібраними ілюстраціями, чіткими поясненнями та висновками. О.О. Синявською передбачено активну роботу здобувачів освіти із історичними джерелами, підібрано цікаві документи, чітко сформульовано завдання та запитання до кожної із тем, передбачено роботу із понятійним апаратом. Позитивне враження від проробленої роботи підсилюється доволі широкими списками літератури до кожної із тем.

В українській історіографії останнього десятиліття чітко окреслився тренд на поглиблене вивчення історії освіти та науки в Україні, і це не випадково, адже сучасна система освіти та науки у нашій державі, що переживає період реформування та впровадження новацій, не може повноцінно існувати без нагромадженого у попередні століття досвіду, без запровадження у практику цього досвіду, адже це призведе до втрати національної освітньої традиції і її ментальної колористики. Саме тому рецензована праця є актуальною і, поза сумнівом, буде широко запитаною.

На переконання рецензентки О.О. Синявська цілком досягла поставленої мети: дослідити розвиток освіти і науки в Україні в загальноєвропейському контексті, розкрити становлення національної системи освіти та наукових закладів. Поза сумнівом, запропонований навчальний посібник «Історія освіти і науки в Україні. Частина 1: Традиції освіти та накопичення наукових знань у домодерний період» за авторством к.і.н., доцента О.О. Синявської стане

¹ Синявська О.О. Історія освіти і науки в Україні. Ч. 1 : Традиції освіти та накопичення наукових знань у домодерний період : навч. посіб. Одеса : ОНУ, 2022. 160 с.

невід'ємною складовою в освітньому процесі здобувачів освіти гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти, а також буде цікавим для колег, що працюють зі спеціальністю 014 – середня освіта (історія).

Рецензованій роботі властива оригінальність підходу до висвітлення теми, підібрано цікаві маловідомі факти, зроблено спробу проаналізувати особливості освітніх традицій за хронологічним принципом, залучено різноплановий ілюстративний матеріал. Не можна оминати увагою і якість рецензованого навчального посібника, що увиразнюється кольоровими ілюстраціями.

Сучасну освіту в Україні неможливо уявити без традицій та досвіду, що століттями нагромаджувалися та давали поштовх новим виткам освітніх процесів, впливали на вдосконалення методик навчального процесу, а у результаті визначали якість освіти загалом. Саме тому запропонований навчальний посібник за авторством О. О. Синявської є актуальним і цікавим, адже містить тексти історичних джерел, біографічні довідки про освітніх та наукових діячів, навчальні матеріали і, поза сумнівом, стане надзвичайно важливою складовою в освітньому процесі здобувачів гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти.

Підсумовуючи, хотілося б акцентувати, що українська історіографія поповнилася ґрунтовною, оригінальною та цікавою методичною розробкою. Будучи відправною точкою для творення нових наукових студій у царині досліджень з історії освіти та науки України, навчальний посібник О. О. Синявської відкриває нові перспективи в означеному напрямку.

Важливим та корисним у навчальному процесі, стане факт наявності рецензованого навчального посібника у бібліотеках усіх класичних та педагогічних університетів України, а також його розміщення на електронних ресурсах для широкого користування. Вважаю, що О. О. Синявською проведено велику та кропітку роботу по укладенню посібника, діапазон його застосування та актуальність сумнівів не викликають.